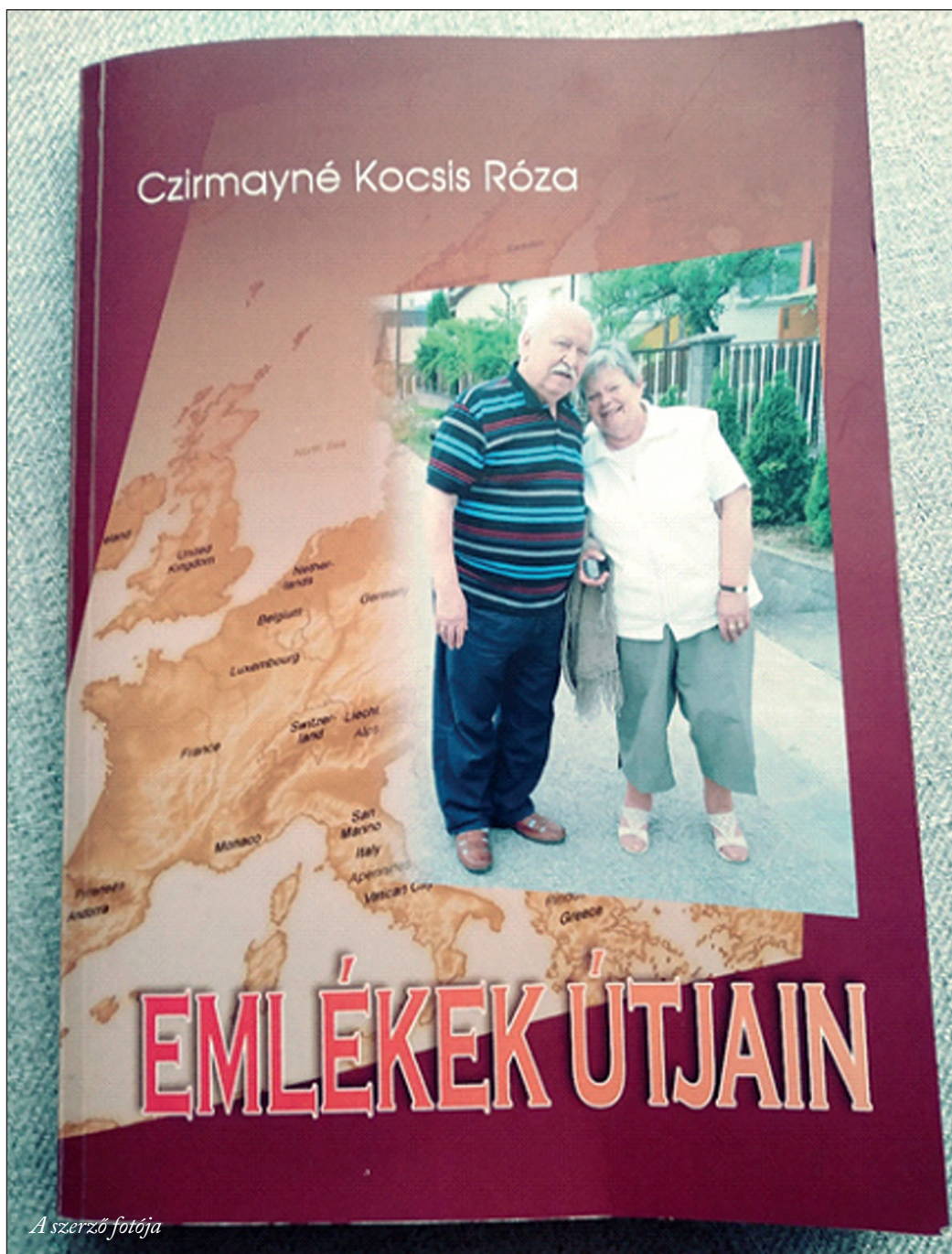

Gyulai Edit

Az eltűnt idő nyomában

Czirmayné Kocsis Róza új könyvének ismertetője

A szerző fotója

*Az útirajz attól nehezül meg,
hogy a tudat egymásra vetít két különböző
idejű, de egymáshoz hasonló élményt.*

Az emlékezést mint tudattevékenységet ragadja meg az „Emlékek útjain” című könyvében Czirmayné Kocsis Róza, aki útleírásaival nem ismeretlen a böszörményi és a tágabb közönség előtt. Lelkes utazó és művelt, éles szemű dokumentáló, aki nemcsak néz, hanem lát is. Mostani könyvének legtöbb képeslapján ifjúságának vidékeit járja be, és látja és láttatja újra.

Úti elbeszéléseiben arra a már ismert elbeszéléstechnikára támaszkodik, amely Krúdy Gyula óta a magyar széppróza egyik fő szövege: ifjúságának helyszíneit keresi fel, s az eltelt negyven-ötven év távlatából ragadja meg azt a miliót, amelyet mi Közép-Európának mondunk. Vizek határolják ezt a földrajzi térséget: a Duna, a Pó-folyó, az Adria, a Visztula és az Elba, a Szamos, a Körösök, a Küküllő és az Olt, az Al-Duna. Hőforrások, fürdőhelyek tárulnak elénk: Karlsbad (Karlovy Vary) és Herkulesfürdő. Ebből a centrális erőteréből csak a viking és gael ősökkel bíró dán csatornák vizes vidéke és a skót felföld jelent kivételt. Talán nem is véletlenül. Ezt a több tízezernyi négyzetkilométert hol hajóval, hol busszal, hol komppal, hol kocsival, hol gyalog járjuk be az íróval együtt.

A legtöbb mondat így kezdődik: „Lassan negyven éve már annak, hogy először jártam ezen a vidéken...” Az útirajz attól nehezül meg, hogy a tudat egymásra vetít két különböző idejű, de egymáshoz hasonló élményt. Szilágyság, Kalotaszeg, Szászföld, Szász-Svájc, a Tátra, Galícia és Malopolskie. Ugyanazt látja az eltérő időben? Természetesen nem, mást lát. Mást, mert megváltozott a közép-európai, amúgy is változékony, politikai-társadalmi környezet. Mást, mert felnőttként más dimenziók tárulnak elénk. Lehet utazni ismeret és műveltség nélkül is. Érzékiszerveink világunk sokszínűségét és szépségét benyomásokon keresztül is befogadják, de mennyivel mást lát az, aki irodalmi, történelmi, művészettörténeti, földrajzi ismeretekkel bír, műveltségét bölcsességgé érlelték az évek, évtizedek. Esterházy Péter hasonlata a helytálló erre a különbségre, amikor magát intelligens passzolgotós kispályásnak írja le, s egyszer együtt rúgják a bőrt testvéreivel, Marcival, aki nagypályás, válogatott nemzeti 11-es. S arra lett figyelmes, hogy a testvére ordítva veszekszik vele, hogy hol kellene lennie a pályán. Ekkor Péter méregből egy abszurd pontra mutatott, öccse bölintott, Péter daczból odafutatott, s ím a labda előtte volt. „Azt hisszük olyanok vagyunk, mint a nagyok, mint az első osztályúak...Hát nem. Más játékot játszanak <ott fent>.” Bizony, más dimenzióból mást látunk. És ebben az időutazásban új források is előbukkannak a dunai bajor gyöngyszemek, a dalmáciai barangolások, dán és skót kastélyok varázsolnak el bennünket.

Ebbe a más dimenzióba kalauzol Kocsis Róza cseppet sem kispályás könyve. Az úton levésnek, az élmények tudatos megélésének nagypályás mestere. Azt is állítva, hogy évek múlásával lehet, hogy rövidebb a látásunk, erőtlenebb lépésünk, kisebb a megtett kör átmérője, de egyre mélyebb lesz tudásunk a világról.